

Stimmen aus der Ukraine

Beiträge 11–20

11. Myroslav Laiuk (Myroslaw Lajuk): Messervogel
12. Мирослав Лаюк: Птаха-ніж
13. Oleksandr Mymruk: hitze am sonntag
14. Олександр Мимрук: спека в неділю
15. Grigory Semenchuk: Der Krieg zieht sich hin
16. Григорій Семенчук: ВІЙНА ТРИВАЄ
17. Yulia Stakhivska: Spiegelbild
18. Юлія Стахівська: ВІДОБРАЖЕННЯ
19. Olesya Yaremchuk (Olessja Jaremtschuk): Die Deportierten
20. еся Яремчук: Депортовані

Myroslav Laiuk (Myroslaw Lajuk): **Messervogel**

Ich mag es, Messer zu schärfen, ich hasse die stumpfen, so sage ich es präziser.
Habe ich keinen Schleifstein, passt auch Keramik für die Klinge,
Beton oder Tonvögelein. Schön bist du, Vogel, du Schneide.

Ungeachtet der Explosionen, das Zwitschern erfolgt planmäßig –
In den Parks, in den Gärten, in den für den Zutritt verbotenen Wäldern,
Solange der Krieg sich hinzieht. Und wir raten dann:
Auf der Pappel, da sitzt der Eichelhäher, der Pirol. Oder sind es Drosseln in Tannen?
Unklar ist nicht wer, sondern wo.
Schön bist du, Vogel, du Schneide!

Nachts schwiegen die Vögel, ich hörte ein nahes Geschrei:
Ein Irrer schrie die Bahngleise an, fluchte auf sie wie wild.
Ich erinnerte mich, wie zu einer ähnlichen Zeit die Bäume ergrünten,
ich wurde wach durch die Vögel im geschlachteten Worsel –
ging halb schläfrig gen See im erstochenen Butscha,
und weckte zufällig unter den verjährten Blumen die Hasen.
Sie ließen ihr Fell im verdorrten Geäst ... Ich dachte zurück.

Alles Schöne, uns im Gedächtnis über diese Ortschaften bewahrt –
Akazienwildnis von Mariupol, sonnenaufgangslichte Fabriken
Von Kramatorsk, Rentnertanz im Charkiwer Park und Gesang
In unterirdischen Kirchen Tschernihiws – da überall entsteht
Dieses Messer, die riesige Klinge, mindestens ein Schneidchen – da
Überall sind gefällte Akazien, Werke, erstochener Tanz und Gesang.

Schön bist du, Vogel.

Мирослав Лаюк: **Птаха-ніж**

Люблю гострити ножі, точніше, ненавиджу тупі.
Якщо немає точилки, гострю лезо об кераміку,
об бетон, об глиняну пташку. Прекрасна птахо, ти ніж.

Попри вибухи, вони щебечуть за розкладом —
у парках і садах, у лісах, до яких заборонено ходити
протягом дії воєнного часу. І ми вгадуємо:
то на тополі сойка, то іволга, то дрізд на ялиці,
ото не зрозуміло що на незрозуміло чому.
Прекрасна птахо, ти — ніж!

Уночі всі птахи замовкли, і я почув надворі галас:
шаленець кричав на трамвайну колію, материв її дико.
І я згадав, як у цей час, коли розпускаються дерева,
о четвертій мене будили птахи у зарізаному Ворзелі —
я сонний ішов полем до озера в зарізаній Бучі поряд,
будячи в торішніх квітах некрасивих зайців,
що залишали полинялий пух на бадиллі ... Згадував.

У всьому прекрасному, що згадуватимемо про ці місця —
про зарості акацій Маріуполя і заводи Краматорська
на світанку, про танці пенсіонерів у парку Харкова і спів
у підземних церквах Чернігова — всюди виникатиме
ніж, ножище чи хоча б маленький ножичок, всюди будуть
зарізані акації і заводи, зарізані танці і зарізаний спів,

прекрасна птахо.

Oleksandr Mymruk: **hitze am sonntag**

hitze am sonntag
zweige neigen sich
dem straßenspiegel zu
beschattet vom tod
die verdursteten katzen

hitze zu mittag

alle sachen herum
plötzlich sind zweifachschwer
besonders die leichen

zwar will man nichts mehr
bleibt ans bett bloß gefesselt

und beschaut
unbeständige sonnige flecken

und erkennt die
vergessenen gesichter

hitze am sonntag
die stunde der weltallerschöpfung
heruntergeronnen
aufs weiße laken

an tagen wie diesen
von der stadtverwaltung
hört man luftschutzalarm

die ganze stadt flüchtet
in die luftschutz- und anderen keller
nur nicht sehen
die derartige himmelsglut

nur nicht treffen
alleine
ohne mittler
bei der
sonnenwende

nur die kinder
die mutigsten aller lebenden
bleiben im freien

malen
linien und zahlen

und empfangen
die ersten attacken

Олександр Мимрук: спека в неділю

спека в неділю
коли гілля дерев нахиляється
до поверхні вулиці
затуляючи від смерті
спраглих котів

спека опівдні

і всі предмети навколо
стають подвійно-важчими
особливо тіла

вже нічого не хочеться
ти просто прикутий до ліжка

розглядаєш
мінливі сонячні плями
і вгадуєш в них
забуті обличчя

спека в неділю
це час вселенської втоми
яка стікає гарячими струмками
на біле простирадло долівки

в такі дні
міська влада
вмикає тривожні сирени

і все місто тікає
до бомбосховищ і погребів
лише б не бачити
цього пекучого неба

не зустрічатися з ним
віч-на-віч
без посередників
в годину найвищого
сонцестояння

тільки діти
найсміливіші зі всіх живих
залишаються на відкритому

домальовують
цифри та лінії

приймають
перший удар

Grigory Semenchuk: Der Krieg zieht sich hin

immer bricht unerwartet der Krieg durch
auch wenn du weißt, dass es dauert
die Sirene weckt deine Stadt auf
schüttelt die Luft mit Geheul

„wach auf. der Krieg hat begonnen.“
wir schalten alles ab
schultern unser
Notgepäck
Wohnung zu
und raus auf die Straße

der Krieg ist ein Morgenalarm
Staus vor Geldautomaten
Einberufungsämtern

in deinem Hof
der Nachbar in Kriegsuniform
auf Hunderunde
„wer hat denn den Schlüssel zum Bombenkeller?“
„weiß nicht“

wir gehen wieder heim
kochen Kaffee
so vergeht der erste Schock
der Gedankenschwarm im Kopf

wenngleich die Bombe dich
nicht traf
in den ersten Sekunden
trifft der Himmel dich doch
mit Sirenengeheul
Gebrüll und Gestöhn

der Krieg zieht sich Jahrhunderte hin
doch du bist noch nicht bereit für
den Krieg aus purer Gewohnheit
aus purer Gewohnheit nicht zu sterben
aus purer Gewohnheit zu überleben

Григорій Семенчук: **ВІЙНА ТРИВАЄ**

війна завжди приходить несподівано
навіть коли знаєш що вона триває
сирена вперше будить рідні міста
трусить повітря своїми звуками

“вставай. почалася війна”
ми вимикаємо все
беремо свої
тривожні рюкзаки
замикаємо квартиру
виходимо на вулицю

війна це вранішня тривога
черга до банкомату
і військомату

у твоєму дворі
сусід у військовій формі

вигулює пса
“а хто має ключ від бомбосховища?”
“не знаю”

ми повертаємося додому
варимо каву
так минає перший шок
у голові рій думок

навіть якщо на тебе
не впала бомба
в перші секунди
на тебе падатиме небо
під звуки сирени
яка реве та стогне

війна триває століттями
але ти все одно не готовий до неї
війна це про звикання
звикання аби не померти
звикання щоб вижити

Yulia Stakhivska: Spiegelbild

Jede, die die andere Seite der Straße erreicht, aus der die Spiegelwelt kriecht, die sie kennt.
Jeder gefasste Gedanke ist wie ein Pfeil, ergriffen im Flug
(gab es denn jemals die Zeiten mit Worten wie Motten um Abendlichtlampen?).

Jede Seite, gelesen, erfährt ihre Wiedergeburt aus Asche, jeder Schluck kommt aus Passion.
Sie bestellt keinen Kaffee, ihr Engel muss gründlich ausschlafen
Nach dieser schlaflosen Nacht für Neugeborene.
Lasst die Toten wie die Lebenden den nächsten kommenden Zeiten.

Ihr habt jetzt mehrere Schlüssel, doch es gibt für sie keine Schlösser, wie Wespenester gehen sie vorbei,
und stellt sich heraus, man brauchte sie auch nicht, so lasst sie den Zweifelnden, denen,
die sich ängstigen und von eigenen Zimmern berichten, wo sie nie wohnten.
Wir haben wenig Zeit, die Einfältigen glauben, das sei bloß vor Glück.
Ich sage, die Blume blüht bloß und die Waffe tötet.
Schüttelt die Pollen ab, Entschuldigung, den Staub von den Händen.
Den Lebenskrieg habt ihr gewonnen, verloren die Zwischenzeitschlacht.
Was sicherlich schwieriger war, als nachgebildeter Frieden.

An der Ecke die Frau verkauft Blumen, Gladiolen, und Rosen, und Lilien.
Es scheint, da schlängelt zertreten der Schlauch unter ihren Füßen.
Ave, doch nicht, oder so, wie ist das, Marie?
Küss dann dein Spiegelbild, warme Wange des Kindes, oder die Kälte des Spiegels.
Sing fort, Miriam, singe fort.

Юлія Стахівська: **ВІДОБРАЖЕННЯ**

Кожна, що змогла перейти на інший бік вулиці, вийти із задзеркалля, знає.
Кожна вхоплена думка тепер схожа на впійману в льоті стрілу
(невже були часи, коли слова мерехтіли нетлями біля вечірніх ламп?).

Кожна прочитана сторінка – відроджена з попелу, кожен ковток – пристрасть.
Не замовляйте ще одну каву, ваш янгол все одно має відіспатися
після безсонної ночі новонароджених.
Мертвих і живих краще залишити на потім.

У вас тепер багато ключів, але зникли замки, просто струхлявіли як осині гнізда,
і виявляється, що вони й не були потрібні – залиште їх тим, що сумніваються,
тим, що бояться, тим, що розповідають про кімнати себе, в яких ніколи не були.
У вас тепер мало часу, і наївні думають, що це від щастя.
А я скажу – що квітка просто цвіте, а зброя – просто вбиває.
Струсіть пилок, вибачте, порох зі своїх долонь.
Ви вже виграли цю війну життя, у міжчасі програвши битву.
І це було складніше за удаваний мир.

На розі вулиці жінка продає квіти: гладіолуси, троянди, лілії.
І, здається, шланг під її ступнями звивається змієм.
Аве, ні, тільки здається, Маріє?
Поцілуй своє відображення: чи у теплу дитячу щоку, чи у дзеркала холод.
І співай, Міріам, співай.

Olesya Yaremchuk (Olessja Jaremtschuk): **Die Deportierten**

Auf dem Weg nach Hause rauchte ich mehrere Zigaretten. Es half aber nichts: In der Brust spürte ich eine Mühle, die den Schmerz des Gehörten mahlte. Damals schrieb ich ein Buch über nationale Minderheiten der Ukraine und wanderte in die entferntesten Ecken des Landes, um die Erinnerungen an sie zu notieren, die Geschichten unserer Völker. In langen Gesprächen hatten sie mir von den Grausamkeiten des 2. Weltkriegs, von Repressionen und den Deportationen erzählt. Wenn ich abends in mein Zimmer zurückkehrte, wollte ich nichts anderes, als mich auf den Stuhl setzen, ihn festhalten und wie im Irrenhaus schwanken, schweigend. So viel Böses konnte ich nicht verdauen.

Jedes Mal hörte ich die Geschichte meiner Oma Teklia, die in der sowjetischen Zeit nach Sibirien kam, wie zum ersten Mal. Ich wollte ihren Worten keinen Glauben schenken. Und ich hielt meine Mutter für verrückt, als sie in der Bank ablehnte, Omas Familiennamen zu nennen.

„Das alles ist schon Jahrzehnte her, vorbei“, mahnte ich sie. Sie war *Jahrgang* 1951.

Ich dachte über den Terror nach, den man erlebt hatte, und über das Gedächtnis, das als Erinnerung von Generation an Generation weitergereicht wurde. Ich war aber das letzte Glied in der Kette: Für mich war die Angst vor den Russen eher etwas Lachhaftes.

„Was für ein Krieg? Was für eine Russkije?“, prustete ich höhnisch, ich, die ich gerade so alt war wie die unabhängige Ukraine.

Aber ich irrte mich. Man kam zurück, um auch uns zu holen.

Ich erinnere mich an jeden unserer Namen.

Ich erinnere mich an die Polin Maria Kwiatkowska, die in Kasachstan geboren wurde. Ihre Eltern, genauso wie 8300 andere Familien, die ursprünglich aus dem polnischen Rejon Narodowy im Marchlewskiego stammten im heutigen Schytomyr Oblast, von wo sie 1936 von den Sowjets deportiert wurden.

Ich erinnere mich an die Deutsche Magdalyna Hudak aus dem transkarpatischen Mukatschewo, deren Vater, Herbert Adalbert Leinhardowytch, man 1945 verurteilte und erst 2011 rehabilitierte.

Ich erinnere mich an den Krimtataren Ussejin Tachun, den Mulla der Stadt Nowoolekssijiwka im Cherson Oblast. Sein Volk wurde 1944 gewaltsam von der Krim deportiert. Vierhundertzwanzigtausend Personen. Ihnen war es verboten, in ihre Heimat zurückzukehren. Ihre Häuser wurden zerstört. Ussejins Eltern hatten sich im Cherson Oblast angesiedelt, aber auch dort wurden sie 2022 von den Russen gefunden.

Ich erinnere mich an die Schwedin Maria Malmas aus dem Dorf Smijiwka, 100 km von der Stadt Cherson entfernt. Sie ist eine Nachkommin jener Umsiedler, die 1782 auf Befehl der Kaiserin Ekaterina II von der Insel Dago in den Süden der Ukraine kamen. Ihre Eltern haben zwei Hungersnöte überlebt, die Dekulakisierung, die Deportation nach Deutschland und danach die nach Workuta, wo die Temperatur bis auf minus fünfzig Grad fallen kann. Die Schweden wurden für den „Verrat der Rodina“ (russ. „Heimat“) zu zehn Jahren Gefängnis verurteilt. Dort verlor Maria ihre zwei Schwestern.

Ich erinnere mich an Schassim Iskondarow, den Obmann der türkisch-meschetischen Gemeinde des Dorfs Wassjukiwka bei Bakhmut. Im Donezk fand er Zuflucht vor den Pogromen in Usbekistan, wohin seine Eltern 1944 umgezogen waren, nach Stalins Deportation aus Meschetien. Heute werden, nur 40 km von seinem Haus entfernt, Kämpfe ausgetragen.

2022 wurden jetzt schon 766.000 Menschen aus den besetzten Gebieten nach Russland umgesiedelt.

Bald eine Million Deportierte.

Darunter 144.000 ukrainische Kinder. Und es geht nicht nur um Waisenkinder, sondern auch um diejenigen, die von ihren Eltern getrennt wurden. In russischen Medien erfährt man von vereinfachten Adoptionsprozeduren für „Donbas-Kinder“.

Während ich diese Zeilen schriebe, mahlt die Mühle in meiner Brust weiter. Und vermengt das Geschriebene mit meinem Blut.

Олеся Яремчук: Депортовані

Повертаючись додому, я скурювала не одну цигарку. Але й це не допомагало – у грудях продовжував крутитися млин, перемелюючи біль почутого. Я писала книжку про національні меншини в Україні й тинялася віддаленими її закутками, щоб записати історії про пам'ять наших народів. У тривалих розмовах мені виповідали про жахи Другої світової, репресії, депортації. Коли я переступала поріг своєї кімнати, мені хотілося сісти на стілець й тримаючи його за опору, мовчки хитатися, мов у божевільні. Я не могла збагнути такої кількості зла.

Щоразу ніби вперше я також слухала історію своєї бабусі Теклі, яку вивезли на Сибір. Я не хотіла вірити у почуте й крутила пальцем біля виска, коли моя мама відмовлялася називати бабусине (дівоче) прізвище банку. Бо ж репресована.

– Минули десятиліття – все позаду, – пояснювала я жінці 1951 року народження.

Я міркувала про пережитий терор і пам'ять про нього, яка передавалася з покоління в покоління. Хоч на мені цей процес зупинився – страх перед росіянами мене радше змішив.

– Яка війна, які рускі, – до 2014 року насмішувато казала я, ровесниця незалежної України.

Але я помилялася – по нас прийшли знову.
І я пам'ятаю кожне з наших імен.

Пам'ятаю про польку Марію Квятковську, яка народилася в Казахстані. Її батьків, як і 8 300 інших сімей із Мархлевського польського національного району, 1936 року радянська влада депортувала з Житомирщини.

Пам'ятаю німкеню Магдалину Гудак з Мукачєвого на Закарпатті, батьку якої, Герберу Адальберту Лейнгардовичу, видали вирок у 1945-му і лише у 1991-му реабілітували.

Пам'ятаю кримського татарина Усеїна Тахуна, муллу міста Новоолексіївка, що на Херсонщині. Його народ у 1944 році Сталін насильницьки депортував з Криму. Чотириста двадцять тисяч людей. Кримським татарам не дозволяли повернутися на рідну землю, руйнували їхні будинки. Батьки Усеїна поселились на Херсонщині, але і там їх знайшли росіяни у 2022.

Пам'ятаю шведку Марію Мальмас зі села Зміївка, що за сто кілометрів від Херсона. Вона є нащадком тих переселенців, які у 1782 році прибули на південь України з острова Даго за наказом Катерини II. Її батьки пережили два голоди, розкулачення, депортацію в Німеччину, а потім на Воркуту, де було 50 градусів морозу. Шведам дали десять років ув'язнення за те, що «зрадили родіну». Там Марія втратила своїх двох сестер.

Пам'ятаю Жасіма Іскондарова, старшину турецько-месхетинської громади у селі Васюківка, що поблизу Бахмута. На Донеччині він знайшов прихисток від погромів в Узбекистані, куди його батьки переселилися після сталінської депортації з Месхеті 1944-го. У ці дні за 40 кілометрів від його дому тривають бойові дії.

Зараз у 2022 році з окупованих територій України до Росії примусово вивезли 766 тисяч людей. Вдумайтесь у ці цифри.

Майже мільйон депортованих.

Серед них – 144 тисячі українських дітей. Йдеться не лише про сиріт, але й дітей, які мали батьків. У російських медіа звучать новини про спрощення процедури усиновлення «дітей Донбасу».

Коли пишу ці рядки, у грудях продовжує крутитися млин. І перемелює їх з кров'ю.

Auswahl: Oksana Shchur

Übersetzung Olesya Yaremchuk (Olessja Jaremtschuk), Die Deportierten: Roksolana Sviato

Alle anderen Übersetzungen: Bohdan Storokha

Nachdichtung Grigory Semenchuk, Der Krieg zieht sich hin: Ulrike Almut Sandig

Alle anderen Nachdichtungen: Gerhard Ruiss